

Three white lilies are shown in grayscale, with soft lighting and a shallow depth of field. The flowers are positioned on the left side of the frame, with their long, trumpet-shaped petals curving upwards and outwards. The background is a plain, light color.

Opas kuolinpesän osakkaille

Tukea käytännön asioiden hoitamiseen

Läheisen menettämisen aiheuttaman surun keskellä omaisten on huolehdittava monista käytännön asioista. Tässä oppaassa kerrotaan keskeisimmät asiat kuolinpesän asioiden hoitamisesta. Oppaan avulla pääset hahmottamaan sitä kokonaisuutta, joka kuolinpesän hallintoon kuuluu. Se ei kuitenkaan ole tyhjentävä esitys kuolinpesään liittyvistä kysymyksistä eikä siinä ole käyty läpi tarkemmin erikoistilanteita. Vaikka perintöihin liittyvät säännökset eivät ole muuttuneet pitkiin aikoihin, asiat on syytä tarkistaa asiantuntijalta.

Oppaan liitteenä on arvoseteli, joka oikeuttaa sinut maksuttomaan tunnin konsultaatioon ja neuvotteluun kaikista perunkirjoitukseen, perinnönjakoon, kuolinpesän tärkeisiin sopimuksiin ja kuolinpesän hallintoon liittyvissä kysymyksissä. Monet perunkirjoitukseen, perinnönjakoon ja hallintoon liittyvät kysymykset ovat tärkeä selvittää jo ennen perunkirjoitusta, sillä jälkikäteen mahdollisten virheiden korjaaminen ei todennäköisesti enää onnistu.

Kuolinpesään liittyviä oikeustoimia tehtäessä on suositeltavaa kääntyä asiantuntijan puoleen. Tämä on tärkeää paitsi laillisen perinnönjaon myös tulevan verotuksen vuoksi.

PKO HAUTAUSPALVELU

Ennen perunkirjoitusta

Vainajan varallisuus siirtyy kuolinhetkellä kuolinpesän osakkaille. Kuolinpesän osakkaat päättävät pääsääntöisesti yhdessä kuolinpesän pankkiasioden hoitamisesta perinnönjakoon asti.

Pesän osakkaan on esitettävä vainajan virkatodistus, joka osoittaa, että hän on perillinen tai leski, kun hän hoitaa pankkiasioita ennen perunkirjoitusta. Jos leskellä on ollut yhteinen tili vainajan kanssa, tiliasian järjestelystä sekä lesken ja vainajan varojen eriyttämisestä kannattaa sopia mahdollisimman pian, jotta käytännön asiat sujuisivat hyvin.

Yksikin pesän osakas

- saa maksaa vainajan tililtä laskua vastaan pesänselvitysvelkoja, kuten kohtuulliset hautajais- ja perunkirjoituskulut sekä pesän hallinnosta, hoidosta ja selvityksestä aiheutuneet tarpeelliset kulut.
- saa perunkirjoitusta varten saldo-, korko- ja muut tarpeelliset todistukset vainajan varallisuudesta, vastuista ja lainoista kuolinpäivänä sekä sen jälkeisestä tilanteesta.
- saa tietoja vainajan pankkiasioden tilanteesta kuolinpäivältä ja sen jälkeiseltä ajalta.
- voi luetteloida vainajan mahdollisen tallelokeron sisällön yhdessä pankkihenkilökunnan kanssa.
- voi lopettaa vainajan tililtä suoraveloitukset ja muut toistuvat maksut.
- voi jättää maksettavaksi vainajan tililtä hautajaisiin liittyviä laskuja.

Perunkirjoituksen jälkeen

Kaikkien kuolinpesän osakkaiden suostumus tarvitaan mm. seuraaviin toimenpiteisiin:

- nostetaan varoja kuolinpesän tililtä
- lopetetaan kuolinpesän tilit
- myydään arvopapereita
- tyhjennetään tallelokero
- tehdään uusia sopimuksia tai sitoumuksia
- halutaan saada tietoja vainajan elinaikaisista pankkiasioista
- maksetaan vainajan tililtä lasku, joka ei selvästi kuulu kuolinpesälle (esim. perintöverojen maksu)

Näin ollen kuolinpesän osakkaiden on asioitava pankissa yhtä aikaa tai valtuutettava joku puolestaan hoitamaan kuolinpesän pankkiasioita. Valtakirja on luontevin tapa huolehtia asioista. Valtakirjasta tulee käydä ilmi, mihin toimenpiteisiin se oikeuttaa.

Alaikäistä tai edunvalvonnassa olevaa osakasta edustaa hänen edunvalvojansa. Jos edunvalvoja on itse saman kuolinpesän osakas, tarvitaan edunvalvojan sijainen. Edunvalvojan sijainen on ns. jäävitön henkilö ja usein ulkopuolinen henkilö kuten asianajaja. Tiettyihin oikeustoimiin vaaditaan lisäksi maistraatin lupa.

Joskus kuolinpesän selvittäminen vainajan elinajalta ja ennen kuolemaa tehdyistä toimituksista ei onnistu ilman ulkopuolista asiantuntijaa. Osakkaat voivat hakea tuomioistuimelta kuolinpesään pesänselvittäjän, jonka tehtä-

vänä on laatia kuolinpesän osakkaille selvitys esimerkiksi vainajan taloudellisesta tilanteesta ja tämän tekemistä oikeustoimista. Kuolinpesään on mahdollista hakea myös pesänjakaja, joka huolehtii lesken ja vainajan välisen osituksen toimittamisesta sekä lain mukaisesta perinnönjaosta. Näissä tehtävissä toimii tavallisesti asianajaja. Selvittäjän ja jakajan hakemiseksi kannattaa ottaa yhteyttä asianajotoimistoon, joka huolehtii tuomioistuimelle tehtävästä hakemuksesta ja selvittää jäävittömän henkilön tuohon tärkeään tehtävään. Kulut, jotka johtuvat hakemiseen liittyvistä toimenpiteistä ja kuolinpesän selvityksestä, maksetaan kuolinpesän yhteisistä varoista. Jos tuomioistuin on määrännyt kuolinpesään pesänselvittäjän, on hänellä yksinoikeus kuolinpesän pankkitilien käyttöön, mikä auttaa tarvittavissa selvitytoimissa. Tällöin kuolinpesän osakkailla ei edes yhdessä esiintyen ole oikeutta käyttää vainajan tilejä.

Tarvittavat asiakirjat pankkiasiointiin perunkirjoituksen jälkeen

Asiointia varten pankkiin tarvitaan

- pesän osakkaiden antamat yksilöidyt valtakirjat henkilölle, joka on oikeutettu hoitamaan pesän asioita (paitsi jos kaikki pesän osakkaat asioivat pankissa yhdessä)
- kopion maistraatin vahvistamasta perukirjasta
- kopion perukirjasta sukuselvityksineen jos perukirja ei ole maistraatin vahvistama
- edesmenneen puolison perukirjakopion, jos ositusta ei ole toimitettu
- jos ositus on jo toimitettu, osituskirjan kopion edesmenneen puolison jälkeen
- testamentin ja sen tiedoksisaantitodistukset
- ositus- ja/tai perinnönjakokirjan sekä siihen liittyvän maistraatin luvan, mikäli kuolinpesän osakkaana on edunvalvottava

Kuolinpesän osakkaat

Perintökaaren mukaiset kuolinpesän osakkaita ovat

1 Lakimääräiset perilliset

- Vainajan lapset, tai jos joku heistä on kuollut, hänen jälkeläisensä.
- Avioleski, jos vainajalta ei jäänyt lapsia tai heidän jälkeläisiään. Avioehdolla ei ole vaikutusta lesken perillisasemaan.
- Vainajan vanhemmat, jos vainajalla ei ollut lapsia, heidän jälkeläisiään tai leskeä.
- Jos vainajan vanhempi on kuollut ennen vainajaa, tulee kuolleen vanhemman sijaan hänen lapsensa eli vainajan sisarukset tai puolisisarukset, tai jos joku sisaruksista on kuollut, hänen jälkeläisensä. Jollei sisaruksia tai sisarusten jälkeläisiä ole, mutta jompikumpi vainajan vanhemmista elää, hän saa koko perinnön.
- Jos edellä mainittuja perillisiä ei ole, saavat vainajan isovanhemmat koko perinnön tai jos jompikumpi heistä on kuollut, perinnön saavat hänen lapsensa.
- Serkut eivät ole kuolinpesän osakkaita.

2 Leski

Leski on avio-oikeuden perusteella kuolinpesän osakas siihen asti, kunnes lesken ja perillisten välillä on toimitettu ositus. Leski ei ole kuolinpesän osakas avio-oikeuden perusteella, jos puolisoilla oli kokonaan avio-oikeuden poissulkeva avioehtosopimus. Leski voi tällöinkin olla pesän osakas, mikäli hän on lakimääräinen perillinen tai yleistestamentin saaja.

3 Yleistestamentin saaja

Yleistestamentinsaaja eli henkilö, joka on saanut testamentilla omistusoikeuden vainajan koko omaisuuteen tai murtoosaan siitä. Jos koko kuolinpesän omaisuus on testamentattu, lakimääräiset perilliset säilyvät kuolinpesän osakkaina siihen asti kunnes testamentti on lainvoimainen ja mahdolliset lakiosat on joko maksettu tai niitä ei ole vaadittu.

4 Valtio

Valtio, jos kohdissa 1-3 mainittuja tahoja ei ole.

5 Toissijaiset perilliset

Kun aviopari on ollut lapseton ja leski on perinyt puolisonsa lakimääräisenä perillisenä, ovat lesken kuolinpesän osakkaita myös ne ensiksi kuolleen puolison vanhemmat, sisarukset tai näiden jälkeläiset (ns. toissijaiset perilliset), jotka ovat elossa lesken kuoltua.

Avopuoliso ei ole lakimääräinen perillinen eikä hänellä ole myöskään avio-oikeutta eikä hän ole kuolinpesän osakas, ellei hänen hyväkseen ole tehty testamenttia.

Alaikäistä tai edunvalvonnassa olevaa osakasta edustaa hänen edunvalvojansa. Mikäli edunvalvoja, esimerkiksi alaikäisen lapsen vanhempi, on saman kuolinpesän osakas, tarvitaan edunvalvojan sijainen.

Perunkirjoitus

Riippumatta vainajan iästä tai omaisuudesta, jokaisen Suomessa kirjoilla olevan tai Suomessa asuvan henkilön jälkeen on toimitettava perunkirjoitus kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta Perunkirjoituksessa laaditaan perukirja, jossa on luetteloitu kuolinpesään kuuluva omaisuus ja kuolinpesän osakkaat. Perukirjaan luetteloidaan myös lesken omaisuus tulevaa ositusta ja perintöverotusta varten. Perukirja toimitetaan vainajan viimeisen kotipaikan veroviranomaiselle kuukauden kuluessa sen tekemisestä perintöveron määrittämiseksi. Em. verovirasto voi kuitenkin hakemuksesta pidentää perunkirjoitusaikaa. Tämä on varsin tavallista, jos kuolinpesän omaisuuden sekä muiden asioiden selvittely vie kauemmin tai esimerkiksi laajassa kuolinpesässä sopivan osakkaille yhteisen perunkirjoitusajan löytäminen on hankalaa eikä perunkirjoitusta voida kolmen kuukauden kuluessa sen vuoksi toimittaa.

Kaikilla kuolinpesän osakkailla on oikeus, mutta ei velvollisuutta osallistua perunkirjoitustilaisuuteen. Osakas voi

valtuuttaa jonkun toisen edustamaan itseään tilaisuudessa.

Perunkirjoituksen on velvollinen toimittamaan se pesän osakas, jolla on hoidettavanaan pesän omaisuus. Hänen tehtäviinsä kuuluu mm. perunkirjoitusajankohdan ja -paikan määrittäminen sekä uskottujen miesten valitseminen.

Mikäli perunkirjoituksen jälkeen ilmenee, että jäämistöön kuuluu perukirjaan merkitsemättömiä varoja tai velkoja, on toimitettava täydennysperunkirjoitus kuukauden kuluessa. Perukirjaan merkitään vainajan ja kuolinpesän osakkaiden henkilötiedot. Perukirjaan on luetteloitava vainajan ja avio puolison varat ja velat kuolinpäivän tilanteen mukaisina. Lisäksi perukirjaan on merkittävä muitakin tietoja, joista voi kysyä esimerkiksi omalta asianajalta.

Perunkirjoituksen toimittamiseen valmistaudutaan hankkimalla tarvittavat selvitykset ja asiakirjat. Vainajasta hankitaan sukuselvitys, josta käyvät ilmi vainajan lakimääräiset

perilliset. Sukuselvitys hankitaan tilaamalla virkatodistus vainajasta ja hänen kuolleista perillisistään kaikista niistä seurakunnista ja maistraateista, joissa he ovat olleet kirjoilla viisitoista vuotta täytettyään. Tämä käytännössä tarkoittaa virkatodistuksen tilaamista kaikilta niiltä paikkakunnilta, joilla vainaja on oleskellut elinaikanaan. Lisäksi jokaisesta kuolinpesän osakkaasta tarvitaan virkatodistus. Perukirjaan tarvitaan selvitykset vainajan ja lesken omaisuudesta ja veloista sekä mahdollisesta henkivakuutuksesta, lahjoituksista tai ennakko-perinnöistä. Tulevan perinnönjaon ja erityisesti tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvien perinnön edelleen myyntien vuoksi omaisuuden arvostaminen kannattaa harkita huolella ennen perunkirjoitusta, jotta yllätyksiltä vorseuraamuksilta jatkossa vältyttäisiin. Mikäli vainaja on tehnyt testamentin tai avioehdon, liitetään se perukirjaan.

Lisätietoja:

www.maistraatti.fi

Testamentti

Vainaja on voinut tehdä testamentin ja määrätä sitä kautta siitä, miten hänen omaisuutensa kanssa on toimittava kuoleman jälkeen. Jos testamentilla omaisuutta saava haluaa vedota testamenttiin, hänen on annettava testamentti tiedoksi lakimääräisille perillisille. Testamentti on annettava tiedoksi perilliselle todistettavasti ja samalla heille on annettava testamentista oikeaksi todistettu jäljennös. Jos testamentin tekijältä ei jäänyt perillisiä, testamentti annetaan tiedoksi valtiokonttorille.

Kun perillinen on saanut testamentin tiedoksi, voi hän ilmoittaa, että hyväksyy testamentin eikä tule sitä moittimaan. Tämän jälkeen testamentista tulee hänen osaltaan lainvoimainen. Jos hän ei hyväksy testamenttia, tiedoksiannosta alkaa kuuden kuukauden mittainen moiteaika. Jos perillinen haluaa moittia testamenttia, on hänen nostettava moiteajan kuluessa tuomioistumessa testamentin moitetta koskeva kanne. Silloin tuomioistuimien tutkii testamentin pätevyyden. Jos kukaan perillisistä ei nosta moitekannetta määräajassa, testamentista tulee lainvoimainen. Lainvoimaisuudesta tulee hankkia todistus käräjäoikeudelta. Jos vainajalla on rintaperillisiä, täytyy lisäksi ottaa huomioon rintaperillisen oikeus lakiosaan.

Lakiosa

Rintaperillisellä ja ottolapsella on oikeus lakiosaan. Rintaperillisiä ovat vainajan lapset, tai mikäli joku heistä on kuollut, hänen jälkeläisensä. Oikeus lakiosaan tarkoittaa sitä, että testamentti on perillistä kohtaan tehoton siltä osin kun se loukkaa rintaperillisen oikeutta lakiosaan. Lakiosa on puolet rintaperilliselle tai ottolapselle lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan tulevan perintöosan arvosta. Lakiosaoikeutensa säilyttääkseen rintaperillisen on ilmoitettava vaatimuksensa lakiosasta kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon testamentista. Perillinen menettää oikeutensa lakiosaan, mikäli hän ei esitä lakiosavaatimustaan määräajassa.

Osakasluettelon vahvistaminen

Perunkirjoituksen jälkeen maistraatti voi vahvistaa perukirjan osakasluettelon. Vahvistus on suositeltavaa, koska se nopeuttaa kuolinpesän asioiden hoitamista ja toimii virallisena osakasluettelona. Pankille ei tarvitse toimittaa virkatodistuksia, jos perukirja on vahvistettu. Maistraatti perii vahvistuksesta maksun.

Ositus ja perinnönjako

Ositukselle ja perinnönjaolle ei ole laissa säädetty määräaikaa, jonka kuluessa ne tulisi tehdä. Ositusta ja perinnönjakoa ei kuitenkaan saa toimittaa, ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu.

Ositus ja perinnönjako ovat kaksi erillistä toimitusta. Osituksella tarkoitetaan aviovarallisuussuhteen purkamista, jossa selvitetään mikä varallisuus kuuluu leskelle ja mikä vainajan perillisille. Perinnönjaolla taas tarkoitetaan vainajalle kuuluvan omaisuuden jakamista perillisille.

Pesän osakkaat saavat pääsääntöisesti toimittaa jaon sopimallaan tavalla. Tähän sääntöön on kuitenkin kaksi poikkeusta. Ensiksi, jos joku pesän osakkaista on alaikäinen tai jos osakkaalle on määrätty edunvalvoja, on osituksen ja/tai perinnönjaon toimittamiseen saatava maistraatin lupa, jos jako suoritetaan ilman pesänjakajaa. Toiseksi, jos jonkun osakkaan osuus pesästä on ulosmitattu tai jos yksikin osakas vaatii jakoa, pesänjakajan on toimitettava jako. Pesänjakajan määrää tuomioistuin.

Alaikäistä tai edunvalvonnassa olevaa edustaa perinnönjaossa hänen edunvalvojansa. Mikäli edunvalvoja on osakas samassa kuolinpesässä, tarvitaan edunvalvojan sijainen valvomaan edunvalvonnassa olevan osakkaan etua.

Jaosta on laadittava kirjallinen perinnönjakosopimus, jonka kaikki pesän osakkaat allekirjoittavat ja kaksi esteetöntä todistajaa todistaa oikeaksi. Jos tuomioistuim on määrännyt pesänjakajan hoitamaan perinnönjaon, pesänjakaja allekirjoittaa jakokirjan yksin. Perinnönjako tulee lainvoimaiseksi, jos kaikki osakkaat hyväksyvät perinnönjaon ja ilmoittavat, etteivät tule sitä moittimaan. Jos joku pesän osakas on tyytymätön jakoon, hän voi moittia jakoa tuomioistuimessa. Hänen on nostettava kanne kuuden kuukauden kuluessa jaon toimittamisesta. Jos kukaan pesän osakas ei moiti jakoa, perinnönjako saa lainvoiman moiteajan kuluttua.

Perintöverotus

Perinnöstä menevän perintöveron määrän voi etukäteen selvittää verohallinnon internetsivuilta. Perukirjan käsittely Verohallinnossa kestää yleensä enintään 12 kuukautta. Kun perintöverotus on tehty, perillisille lähetetään verotuspäätökset perintöveron määrästä. Verotuspäätöksestä näkyy, onko perukirjaan merkitty omaisuuden arvo ja vähennykset hyväksytty perintöverotuksen perusteeksi. Ellei perintöveroa määrätä, verotuspäätös voidaan toimittaa myös ainoastaan perukirjaan merkitylle asianhoitajalle. Verotuspäätös kannattaa säilyttää yhdessä perukirjan kanssa. Päätöksestä ilmenevää perintöverotusarvoa voi tarvita myöhemmin, jos perittyä omaisuutta myydään. Verotusarvoa käytetään perityn omaisuuden hankintahintana, kun luovutusvoittoa tai -tappiota lasketaan.

Joskus verotuksellisista syistä kuolinpesässä kannattaa asiantuntijan kanssa selvittää mahdollisuus jättää odotettavissa oleva perintö vastaanottamatta ja siirtää se yhden sukupolven yli perittävän lapsenlapsille. Jos vainaja on harjoittanut yritystoimintaa ja yritysvarallisuutta siirtyy perintönä, ennen perunkirjoitusta on asiantuntijan kanssa syytä selvittää myös ns. sukupolvenvaihdokseen liittyvät veronhuojennuslainsäädännön tarjoamat mahdollisuudet.

Vastuu veloista

Kuolinpesän osakkaat eivät lähtökohtaisesti vastaa henkilökohtaisesti vainajan veloista, vaan pääsääntöisesti ne maksetaan kuolinpesän omaisuudella. Henkilökohtaiseen velkavastuuseen voi joutua perunkirjoitusvelvollinen pesän osakas, jos hän on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimittamisen määräajassa. Vastuuseen voi joutua myös osakas, joka on antamalla tahallaan perunkirjoituksessa väärän tiedon tai salaamalla tietoja vaarantanut velkojen oikeuksia.

Pesän kaikkien velkojen maksaminen on edellytys ennen kuin ositus ja perinnönjako voidaan toimittaa. Mikäli vainajalla on velkoja, joiden maksuun kuolinpesän varat eivät riitä, tulee osakkaiden olla yhteydessä velkoihin ja sopia velkojen maksusta.

On syytä muistaa, että jos kuolinpesän osakas on tilannut hautauspalvelun ja tehnyt hautajaisiin liittyviä sopimuksia, vastaa hän sopimusten tekijänä kaikista sopimuksista aiheutuvista kustannuksista, jos niitä ei saada katettua kuolinpesän varoista.

Lisätietoja:

www.vero.fi/perintoverolaskuri

PKO HAUTAUSPALVELU

WWW.PKO-HAUTAUSPALVELU.FI

